

Ett utvidgat miljöansvar

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2006/07:95 Ett utvidgat miljöansvar jämte en följdmotion med sex yrkanden. Därutöver behandlas en motion från allmänna motionstiden 2006.

I propositionen föreslår regeringen lagändringar för att genomföra det s.k. miljöansvarsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador). Förslagen innebär att bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken kompletteras med bestämmelser om ansvar för sådana allvarliga miljöskador som omfattas av direktivet. Miljöorganisationer som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken föreslås få rätt att överklaga beslut om tillsyn enligt 10 kap. miljöbalken eller bestämmelser som meddelats med stöd av kapitlet.

Vidare föreslås beträffande fastighetsägares subsidiära ansvar för föroreningsskador en avgränsning av de fastighetsförvärv som kan föranleda ansvar. Ett annat förslag rör miljöbalkens bestämmelser om säkerheter, där det föreslås att alla gängse former av säkerheter på den finansiella marknaden ska kunna godtas som åtgärder för säkerställande av ansvaret för kostnaderna för en miljöskada och andra återställningsåtgärder. Säkerheten ska vara tillräcklig och godtagbar för sitt ändamål, vilket det åligger verksamhetsutövaren att visa. Förslaget innebär också att en säkerhet kan ställas successivt eller justeras, om förhållandena medger det. Propositionen innehåller därutöver förslag om straffbestämmelser rörande överträdelser av vissa regler i EG:s förordning om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier.

Regeringen föreslår att lagändringarna träder i kraft den 1 augusti 2007.

Motionen från allmänna motionstiden 2006 innehåller förslag om att Sverige bör verka för en översyn av Reach.

Utskottet tillstyrker, med en lagteknisk justering, regeringens förslag och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Betänkandet innehåller 6 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	7
Ett utvidgat miljöansvar	7
Översyn av Reach	18
Reservationer	20
1. Definitioner, punkt 1 (s, v, mp)	20
2. Ansvarsgenombrott, punkt 2 (mp)	22
3. Avhjälpandeansvarets innebörd, punkt 3 (mp)	23
4. Konsekvenser för prövning och tillsyn, punkt 4 (v, mp)	24
5. Bemyndiganden, punkt 5 (s, v, mp)	24
6. Översyn av Reach, punkt 7 (v)	25
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Propositionen	26
Följdmotion	26
Motion från allmänna motionstiden hösten 2006	26
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	27
<i>Bilaga 3</i>	
Reservanternas lagförslag	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Definitioner

Riksdagen antar 10 kap. 1 § regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:95 i denna del och avslår motion 2006/07:MJ4 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Ansvarsgenombrott

Riksdagen antar 10 kap. 2 § regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:95 i denna del och avslår motion 2006/07:MJ4 yrkande 4.

Reservation 2 (mp)

3. Avhjälpandeansvarets innebörd

Riksdagen antar 10 kap. 5 § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:95 i denna del och avslår motion 2006/07:MJ4 yrkande 5.

Reservation 3 (mp)

4. Konsekvenser för prövning och tillsyn

Riksdagen avslår motion 2006/07:MJ4 yrkande 6.

Reservation 4 (v, mp) – villkorad

5. Bemyndiganden

Riksdagen antar 10 kap. 21 § första stycket 3 regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:95 i denna del och avslår motion 2006/07:MJ4 yrkande 3.

Reservation 5 (s, v, mp)

6. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

- 1) lag om ändring i miljöbalken i den mån lagförslagen inte omfattas av vad utskottet föreslagit under punkterna 1–3 och 5,
- 2) lag om ändring i lagen (2006:649) om ändring i miljöbalken, med den ändringen att sista ordet i 16 kap. 3 § andra stycket ”den” byts ut mot ”säkerhet”. Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2006/07:95 i denna del.

7. Översyn av Reach

Riksdagen avslår motion 2006/07:MJ390 yrkande 53.

Reservation 6 (v)

Stockholm den 24 maj 2007

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Carina Ohlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Ohlsson (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Jeppe Johnsson (m), Bengt-Anders Johansson (m), Bo Bernhardsson (s), Anita Brodén (fp), Ann-Kristine Johansson (s), Sofia Arkelsten (m), Jan-Olof Larsson (s), Sven Gunnar Persson (kd), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Rune Wikström (m), Aleksander Gabelic (s), Eva Selin Lindgren (c) och Jacob Johnson (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet dels regeringens proposition 2006/07: 95 Ett utvidgat miljöansvar, dels ett motionsyrkande från allmänna motions-tiden 2006 som rör det fortsatta arbetet med Reach.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 18 november 2004 tillkal-lade chefen för Miljödepartementet en särskild utredare (dir. 2004:159) med uppdrag att bl.a. lämna förslag till hur det s.k. miljöansvarsdirektivet ska genomföras i svensk rätt (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador, EUT L 143, 30.4.2004, s. 56, Celex 32004L0035, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG, EUT L 102, 11.4.2006, s. 15, Celex 32006L0021). Utredaren valde namnet Miljö-ansvarsutredningen. I april 2006 redovisade Miljöansvarsutredningen delbe-tänkandet Ett utvidgat miljöansvar (SOU 2006:39) med flera förslag som behandlas i denna proposition. Förslagen rör genomförandet av miljöan-svarsdirektivet, bestämmelser om säkerheter och frågan om ansvarsflykt. Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttran-dena finns tillgänglig i Miljödepartementet (dnr M2006/1831/R). Efter remisstidens utgång har Svenskt Näringsliv gett in ett yttrande som bilagts remissammanställningen. Svenskt Näringsliv har uppgett att även Svensk Energi, Lantbrukarnas riksförbund, Skogsindustrierna samt Sveriges Kom-muner och Landsting ställt sig bakom yttrandet.

Kemikalieinspektionen har tagit fram en promemoria (Regeringskansli-ets dnr M2007/197/R) med förslag till straffbestämmelser som rör Europa-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, änd-ring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (EUT L 396, 30.12.2006, s. 1, Celex 32006R1907). Förslagen till ändring i straffbestämmelserna i 29 kap. 5, 6 och 9 §§ miljöbalken har beretts med Miljööverdomstolen och Riksåklaga-ren. Remissvaren finns tillgängliga i Miljödepartementet (dnr M2007/197/ Kk och M2006/1831/R).

Lagförslagen har granskats av Lagrådet. I allt väsentligt har Lagrådets förslag och synpunkter och följts, men i propositionen föreslås en annan lagteknisk lösning i frågan om skyldighet för staten, kommuner, landsting och kommunalförbund att säkerställa ett återställande när de bedriver verk-

samhet med deponering av avfall. Jämfört med lagrådsremissen har det också gjorts några mindre ändringar i lagtexten, huvudsakligen av redaktionell natur.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I proposition anför regeringen under rubriken Propositionens innehåll följande. Regeringen föreslår lagändringar för att genomföra det s.k. miljöansvarsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador). Förslagen innebär att bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken om ansvar för miljöskador i form av föroreningsskador kompletteras med bestämmelser om ansvar för sådana allvarliga miljöskador som omfattas av direktivet. Det ansvaret gäller inte bara allvarliga miljöskador orsakade av föroreningar utan även skador orsakade av andra störningar. Med förslagen preciseras vad som avses med en allvarlig skada på den biologiska mångfalden av skyddade arter och naturliga livsmiljöer och vilka krav som ställs på avhjälpandet av en sådan skada.

I fråga om fastighetsägares subsidiära ansvar för föroreningsskador föreslås en avgränsning av de fastighetsförvärv som kan medföra ansvar.

Miljöorganisationer som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken föreslås få rätt att överklaga beslut om tillsyn enligt 10 kap. eller de föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap.

I miljöbalkens bestämmelser om säkerheter föreslås att alla gängse former av säkerheter på den finansiella marknaden ska kunna godtas som åtgärder för säkerställande av ansvaret för kostnaderna för avhjälpande av en miljöskada och andra återställningsåtgärder. Säkerheten ska vara tillräcklig och godtagbar för sitt ändamål. Det är verksamhetsutövaren som ska visa att en erbjuden säkerhet uppfyller dessa krav. När förhållandena medger det, kan en säkerhet ställas successivt och justeras.

Slutligen föreslås straffbestämmelser om överträdelse av vissa regler i EG:s förordning om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach).

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2007.

Utskottets överväganden

Ett utvidgat miljöansvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller propositionens förslag och avslår en följdmotion innehållande sex yrkanden.

Jämför reservationerna 1 (s, v, mp), 2 (mp), 3 (mp), 4 (v, mp) och 5 (s, v, mp).

Bakgrund

Genom det s.k. miljöansvarsdirektivet har det skapats ett regelverk på gemenskapsnivå för avhjälpande av miljöskador. Miljöansvarsdirektivet är ett minimidirektiv, vilket gör det möjligt för medlemsstaterna att behålla eller införa strängare regler till förmån för miljön. Direktivet omfattar tre olika typer av miljöskador: skador på skyddade arter och skyddade naturliga livsmiljöer, skador på vatten samt markskador. Den som är ansvarig för att vidta nödvändiga åtgärder är enligt direktivet i första hand verksamhetsutövaren. Det finns en definition av termen verksamhetsutövare i direktivet. Ansvaret enligt direktivet begränsas som huvudregel till utövare av vissa yrkesverksamheter som närmare anges i en bilaga till direktivet. Om en skada uppkommit till följd av ett fel eller en försummelse, gäller ansvaret även för andra verksamheter. Direktivet innehåller vissa undantag från dess tillämpningsområde.

Ansvaret innebär en skyldighet för verksamhetsutövaren att vidta förebyggande åtgärder mot miljöskador och även att avhjälpa uppkomna skador. Verksamhetsutövare har också en informationsskyldighet gentemot den behöriga myndigheten, såväl självmant som på begäran. Direktivet innehåller också bestämmelser om att andra än verksamhetsutövaren och den berörda myndigheten kan rapportera skador och begära att åtgärder vidtas, vilket även gäller icke-statliga miljöorganisationer.

Medlemsstaterna ska enligt direktivet också vidta åtgärder för att främja att lämpliga ekonomiska och finansiella aktörer utvecklar instrument och marknader för ekonomisk säkerhet, inklusive finansiella mekanismer vid insolvens, i syfte att verksamhetsutövare ska kunna utnyttja finansiella garantier för att fullgöra sitt ansvar enligt direktivet (artikel 14). Miljöansvarsdirektivet innehåller därutöver bestämmelser om samarbete mellan medlemsstaterna vid gränsöverskridande skador (artikel 15).

Miljöansvarsdirektivet gäller inte i fråga om skador som uppstått eller orsakats av händelser som inträffat före den 30 april 2007. Direktivet gäller inte heller när 30 år har förflutit från den dag då skadan uppstod eller den händelse som orsakat skadan inträffade (artikel 17).

Propositionen innehåller (s. 31–35) en mer utförligt redogörelse för innehållet i miljöansvarsdirektivet.

Gällande bestämmelser

Propositionen rör, som ovan nämnts, genomförande av miljöansvarsdirektivet i svensk rätt. De nya bestämmelserna föreslås införas i 10 kap. miljöbalken, där i dag de svenska reglerna om ansvar för förorenade områden finns. Förslagen berör också reglerna om ställande av säkerhet för efterbehandling i 16 kap. 3 § miljöbalken samt om ställande av säkerhet som förutsättning för beviljande av tillstånd till verksamhet som omfattar deponering (15 kap. 34 § miljöbalken). En utvidgning av rätten för sådana miljöorganisationer som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken att överklaga beslut och domar enligt balken föreslås också. Därutöver föreslås vissa konsekvensändringar i exempelvis bestämmelserna om tillstånds rättskraft i 24 kap. miljöbalken. De delar i förslaget som innehåller straffbestämmelser avseende överträdelse av vissa regler i Reach berör de straffbestämmelser som finns i 29 kap. miljöbalken. Propositionen innehåller (s. 28–31) en kort redogörelse för gällande rätt i aktuella delar.

Propositionens förslag

Miljöskadeansvaret

I förslaget till 10 kap. 1 § miljöbalken definieras de miljöskador som omfattas av ansvaret. Med föroreningsskada avses den typ av miljöskada som i dag regleras i 10 kap. miljöbalken, dvs. en miljöskada som genom förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Med allvarlig miljöskada avses en sådan miljöskada som omfattas av miljöansvarsdirektivet, dvs. en miljöskada som är så allvarlig att den (1) genom förorening av mark utgör en betydande risk för människors hälsa, (2) genom påverkan på ett vattenområde eller grundvatten har betydande negativa effekter på kvaliteten på vattenmiljön, eller (3) i en betydande omfattning skadar eller försvårar bevarandet av en djur- eller växtart eller livsmiljön för en sådan art, om skadan avser (a) ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 miljöbalken, (b) ett djurs fortplantningsområde eller viloplats som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 § miljöbalken, eller (c) en art som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 eller 2 § miljöbalken.

När det gäller kretsen av ansvariga föreslås, i händelse av en allvarlig miljöskada, att den verksamhetsutövare som orsakat skadan ska ansvara för det avhjälpande av skadan som – utöver det som i förekommande fall gäller vid en föroreningsskada – ska ske enligt bestämmelserna i 10 kap. miljöbalken. Kretsen av ansvariga verksamhetsutövare får begränsas

genom föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. För att genomföra miljöansvarsdirektivet behövs det ingen särskild definition i lagtexten av vad som menas med en verksamhetsutövare.

Avhjälpan

Avhjälpan föreslås definieras som utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa en föroreningsskada eller en allvarlig miljöskada. I de bestämmelser där termen efterbehandling förekommer i 10 kap. miljöbalken byts den ut mot termen avhjälpan. Vid en allvarlig miljöskada ska ansvaret för avhjälpan innebära att den ansvarige ska utföra eller bekosta den avhjälpan som behövs för att omedelbart förebygga ytterligare skada på miljön och risk för människors hälsa. Om skadan innebär en betydande risk för människors hälsa på grund av en förorening av mark, ska den ansvarige vidta åtgärder så att den förorenade marken inte längre utgör någon betydande risk för människors hälsa. Om skadan har betydande negativa effekter på kvaliteten på vattenmiljön eller om skadan innebär att en djur- eller växtart eller en livsmiljö för en sådan art i en betydande omfattning har skadats eller försvårats, ska den ansvarige återställa miljön till det skick som den skulle ha varit i om skadan inte hade uppstått, kompensera för förlorade miljövärden i avvaktan på återställande och, om ett återställande inte är möjligt, kompensera för förlorade miljövärden på annat sätt.

Om det upptäcks att en allvarlig miljöskada har uppstått, föreslås verksamhetsutövaren ha skyldighet att för tillsynsmyndigheten redogöra för de åtgärder som verksamhetsutövaren har vidtagit och kommer att vidta samt de ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för avhjälpan. Tillsynsmyndigheten ska pröva om de avhjälpanåtgärder som verksamhetsutövaren har redogjort för är lämpliga och tillräckliga. Myndigheten ska sedan förelägga verksamhetsutövaren att vidta de åtgärder för avhjälpan som behövs med anledning av den allvarliga miljöskadan. Ett sådant föreläggande kan innebära ett ingrepp i det som enligt en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut gäller för verksamheten.

Vidare underrättelseskyldighet

Om det upptäcks en överhängande fara för att en verksamhet eller åtgärd medför en allvarlig miljöskada, ska verksamhetsutövaren genast underrätta tillsynsmyndigheten om detta. Om de åtgärder som verksamhetsutövaren vidtar med anledning av den upptäckta faran inte innebär att faran avvärjs, ska verksamhetsutövaren så snart som möjligt underrätta tillsynsmyndigheten om detta och redogöra för de åtgärder som verksamhetsutövaren har vidtagit och kommer att vidta samt de ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas. Om det upptäcks att en allvarlig miljöskada har uppstått, ska verksamhetsutövaren genast underrätta tillsynsmyndigheten om detta. Straffbestämmelsen om försvärande av miljökontroll i 29 kap. 5 § 3 miljöbalken

föreslås omfatta verksamhetsutövares skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten när det har uppstått en allvarlig miljöskada eller en överhängande fara för en allvarlig miljöskada.

Undantag och begränsningar

Det föreslås i propositionen att ansvaret för skador enligt 10 kap. miljöbalken inte ska gälla om skadan omfattas av vissa lagar, t.ex. 10 kap. sjölagen (1994:1009). Ansvaret ska inte heller omfatta skador som orsakats av sådant som väpnade konflikter eller av exceptionella och oundvikliga naturhändelser som det inte varit möjligt att skydda sig mot. När omfattningen av ansvaret för en allvarlig miljöskada bestäms ska det beaktas om skadan har orsakats av utsläpp eller andra åtgärder som, när de ägde rum, var uttryckligen tillåtna enligt föreskrifter i lag eller annan författning eller enligt en myndighets beslut, eller inte ansågs skadliga enligt den vetenskapliga och tekniska kunskap som fanns då.

Ansvaret för allvarliga miljöskador ska enligt förslaget inte preskriberas.

Miljöorganisationers rätt att överklaga

Miljöorganisationer som uppfyller de kriterier som anges i 16 kap. 13 § miljöbalken får överklaga beslut om tillsyn enligt 10 kap. eller de föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 kap.

Säkerheter i miljöbalken

För fullgörandet av de skyldigheter som gäller för en verksamhet med deponering av avfall ska verksamhetsutövaren ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken eller vidta någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver, precis som i dag, inte ställa en sådan säkerhet som avses i 16 kap. 3 § miljöbalken. Balkens krav på ställande av säkerhet vid tillstånd till täktverksamhet gäller inte staten, kommuner, landsting och kommunalförbund. Alla gängse former av säkerheter på den finansiella marknaden ska kunna godtas som åtgärd för säkerställande av ansvaret för kostnaderna för avhjälpande och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Sökanden måste visa att den erbjudna säkerheten är tillräcklig och godtagbar för sitt ändamål. Säkerheten ska liksom i dag prövas av tillståndsmyndigheten. Bestämmelsen om att säkerheten ska förvaras av länsstyrelsen tas bort. Säkerheten bör bedömas med utgångspunkt i kostnaderna för avhjälpande eller återställande. En säkerhet ska, när förhållandena medger det, kunna ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet. Tillståndsmyndigheten får på bl.a. tillsynsmyndighetens begäran ändra eller upphäva ett villkor som ställts för verksamheten, om det kan antas att en ställd säkerhet inte längre är tillräcklig

eller att den är större än vad som behövs. Lagen (2006:649) om ändring i miljöbalken anpassas till de nu föreslagna ändringarna i 16 kap. 3 § miljöbalken.

Lagförslaget i övrigt

Propositionen innehåller även förslag som avser:

- behörig tillsynsmyndighet enligt 10 kap. miljöbalken,
- följdändringar i reglerna om rätt till tillträde för avhjälpande m.m.,
- avgränsning av fastighetsägarens subsidiära ansvar för föroreningsskador till att gälla fastigheter som förvärvats genom vissa angivna förvärvsformer,
- förtydligande av vissa bestämmelser i 10 kap. miljöbalken om miljöriskområden,
- bedömningen att det inte bör införas någon bestämmelse om ansvarsgenombrott i miljöbalken,
- straffbestämmelser rörande underlåtenhet att uppfylla underrättelseskyldigheten enligt 10 kap. miljöbalken,
- straffbestämmelser som rör överträdelser av vissa bestämmelser i Reach.

Motionen

Motion 2006/07:MJ4 innehåller dels tre yrkanden om att riksdagen ska anta en alternativ lagtext till vad regeringen föreslagit (se bilaga), dels två yrkanden om att riksdagen ska avslå vissa delar av lagförslaget i propositionen. Därutöver innehåller motionen ett förslag till tillkännagivande.

Definitioner

I motion 2006/07:MJ4 yrkande 1 begärs att riksdagen ska besluta att 10 kap. 1 § andra stycket 3 miljöbalken (1998:808) ges den lydelse som framgår av motionärernas lagförslag (bilaga 3). Propositionens förslag till definition av miljöskador på biologisk mångfald är annorlunda utformad än Miljöansvarsutredningens förslag. Om bestämmelsen får denna utformning finns risken att den i rättstillämpningen tolkas mer restriktivt än utredningens skrivning. Utredningens förslag kan tolkas vara mer inriktat på att främja en förbättring av biologisk mångfald, inte bara hindra en försämring. Detta kan synas vara en nyansskillnad, men kan faktiskt vara av stor betydelse. Riksdagen bör därför anta en lagtext som motsvarar den mer framåtsyftande formuleringen i utredningens förslag.

Enligt yrkande 2 bör ett nytt moment införas i den föreslagna 10 kap. 1 § andra stycket miljöbalken, innebärande att stadgandet får den lydelse som framgår av motionärernas lagförslag. I propositionen föreslås att som ”allvarlig miljöskada” avseende biologisk mångfald ska endast räknas skador på arter eller livsmiljöer som skyddas enligt EG-direktiv. Detta är en betydligt snävare definition än Miljöansvarsutredningens. I utredningen

föreslogs att även alla skador på biologisk mångfald som berör sådana arter och livsmiljöer som skyddas enligt miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av balken skulle omfattas. Det är rimligt att miljöansvarsreglerna i Sverige anpassas till det som ansetts värt att skydda här. Således bör, i enlighet med utredningens förslag, sådana arter och livsmiljöer som omfattas av skyddet i 7 kap. 2, 4, 11–13, 27 eller 28 §§ eller 8 kap. 1 eller 2 §§ miljöbalken, eller föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser, omfattas av miljöansvaret för skador på den biologiska mångfalden. Med den lagtekniska konstruktion som regeringens förslag har behövs en ny punkt, 10 kap. 1 § andra stycket 3 d.

Ansvarsgenombrott

I yrkande 4 begärs att en regel om s.k. ansvarsgenombrott införs i 10 kap. 2 § andra stycket miljöbalken, se bilaga 3. Miljöansvarsdirektivet innehåller en möjlighet för medlemsstater att behålla eller införa sådana regler. Det skulle möjliggöra att t.ex. krav kan riktas mot de intressen som står bakom juridiska personer, vilket kan hindra ansvarsflykt. Frågan om införande av en regel mot ansvarsgenombrott diskuterades redan i samband med införandet av miljöbalken. Behovet av en sådan regel har ökat de senaste decennierna till följd av EU-medlemskapet och internationaliseringen. Fler utländska företag eller dotterbolag till utländska företag är verksamma i Sverige, och dessa företag kan ha präglats av andra traditioner än de svenska. De argument som framförs i propositionen mot en regel om ansvarsflykt är inte övertygande.

I Miljöansvarsutredningens betänkande lämnades ett förslag till en regel om ansvarsgenombrott för den händelse att det av rättspolitiska skäl skulle anses önskvärt att införa en sådan.

Avhjälpandeansvarets innebörd

Enligt yrkande 5 bör propositionens förslag till utformningen av 10 kap. 5 § andra stycket miljöbalken avslås. Grund för undantag från ansvar ska inte få vara att verksamheten är uttryckligen tillåten, eller skadan beror av åtgärder som inte ansågs skadliga när de utfördes. Vissa remissinstanser, såsom Naturskyddsföreningen och Uppsala universitet, har motsatt sig denna möjlighet att begränsa ansvaret. I det system vi har i Sverige har tillstånd och liknande stark rättskraft. De ses sällan över och gäller under lång tid. Tillstånden anpassas inte i takt med kunskapsutvecklingen. Verksamhetsutövaren förutsätts vidare ha mest kunskap om både verksamheten och potentiella miljörisker och föreslår villkor. Myndigheternas resurser för att kritiskt granska verksamhetsutövarens uppgifter har i flera fall visat sig vara otillräckliga. Verksamhetsutövaren får därmed stort inflytande över hur tillstånden och villkoren är formulerade. Det passar därför dåligt i det svenska systemet att omfattningen av verksamhetsutövarens ansvar ska begränsas på det sätt som regeringen föreslår. Det kan för övrigt ifrågasättas om regeringens vittgående förslag, särskilt angående skador på

biologisk mångfald, är förenligt med EG-rätten, närmare bestämt miljöansvarsdirektivets artikel 8.4.a i förhållande till bilaga III och artikel 3.1.b. Det kan också ifrågasättas om det är förenligt med direktivet att sådana negativa effekter som inte förutsågs vid tillståndsprövningen men som senare ändå blir en följd av verksamheten eller åtgärderna i enlighet med tillståndet kan bli undantagna från verksamhetsutövarens ansvar för miljöskada.

Om regeringens förslag till begränsning av ansvarets omfattning trots detta skulle antas, innebär det att bl.a. villkorens utformning får en helt annan betydelse än vad som annars hade varit fallet. Detta bör enligt yrkande 6 i så fall få konsekvenser för tillämpningen av miljöbalken i andra avseenden. Tillstånd och villkor skulle t.ex. behöva tidsbegränsas på ett helt annat sätt än nu. Resurserna till myndigheterna för prövning av tillstånd och villkor samt tillsyn skulle behöva förstärkas. Regeringen bör i så fall återkomma till riksdagen med avrapportering och förslag i denna riktning.

Bemyndiganden

I yrkande 3 krävs att riksdagen avslår propositionens förslag om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter som begränsar kretsen av ansvariga för allvarliga miljöskador. En sådan möjlighet öppnar för en allvarlig försvagning av syftet med miljöansvar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet bedömer inledningsvis, i likhet med vad regeringen anför i propositionen, att lämpliga målsättningar är att det är viktigt att både skapa tydlighet i regelverket och inte införa mer långtgående krav än vad som behövs för att genomföra direktivet eller som utifrån lika angelägna svenska förhållanden behövs för att uppnå ett motsvarande miljöskydd.

Definitioner

Miljöansvarsdirektivet innehåller bestämmelser om ansvar för skador på den biologiska mångfalden. För att en skada ska anses föreligga i direktivets mening krävs enligt artikel 2.1 a en betydande negativ effekt när det gäller att uppnå eller bibehålla en gynnsam bevarandestatus för sådana livsmiljöer eller arter som direktivet omfattar. Skadans allvar ska bedömas utifrån bevarandestatusen vid tidpunkten för skadan och med hänsyn till arternas eller livsmiljöernas rekreativvärde och förmåga till återbildning. Bedömningen av om en skada är så allvarlig att den omfattas av direktivets krav ska ske enligt kriterierna i direktivets bilaga 1.

I förslaget till 10 kap. 1 § miljöbalken finns bl.a. definitionen av vad som ska anses vara en miljöskada på den biologiska mångfalden. Propositionens förslag i denna del avviker språkligt från definitionen av skada på

biologisk mångfald i miljöansvarsdirektivet. Det tidigare framlagda förslaget i Miljöansvarsutredningens betänkande (se 10 kap. 1 § andra stycket i betänkandet) motsvarar däremot i större uträkning språkligt sett direktivet. I följdmotionen görs gällande att formuleringen i Miljöansvarsutredningens betänkande lämnar utrymme för en mer vidsträckt tolkning av begreppet än propositionens förslag. Enligt vad utskottet inhämtat från Regeringskansliet har avsikten dock inte varit att införa en snävare definition, utan att genomföra direktivet. Det bedömdes av lagtekniska skäl inte som lämpligt att använda exempelvis begreppet ”gynnsam bevarandestatus” i lagtext, eftersom detta begrepp inte annars förekommer i miljöbalken. I stället kommer lagförslaget senare att kompletteras av förordningar eller myndighetsföreskrifter med de mer detaljerade och tekniska preciseringarna av sådana begrepp som bevarandestatus. Utskottet finner inte skäl att göra annan bedömning än vad regeringen gjort beträffande utformningen av 10 kap. 1 § andra stycket 3 miljöbalken, varför motion 2006/07: MJ4 yrkande 1 avstyrks.

När det däremot gäller vilka skyddade områden som ska omfattas av bestämmelserna om allvarliga miljöskador skiljer sig regeringens förslag – såsom motionärerna påpekat – från det som lades fram av Miljöansvarsutredningen. Skillnaden innebär primärt att vissa områden som skyddas enligt svenska nationella regler inte föreslås omfattas. Till skillnad från vad som påstås i följdmotionen är dock regeringens förslag inte begränsat till enbart områdesskydd som införts till följd av gemenskapslagstiftning. Exempelvis föreslås också reglerna om miljöansvar vara tillämpliga på arter, viloplåter och fortplantningsområden som skyddas enligt 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken samt föreskrifter som meddelats med stöd av dessa bestämmelser.

I propositionen redogör regeringen för de skäl som motiverar att det främst är livsmiljöer och livsmiljötyper som ingår i Natura 2000-nätet som behöver skyddas av reglerna om ansvar för miljöskador. Processen med att utse områden som ska ingå i Natura 2000-nätet syftar enligt propositionen till att med det samlade nätet uppnå den skyddsnivå som behövs för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de olika livsmiljöerna och livsmiljötyperna. Natura 2000-nätet ska vara så stort att det utgör ett tillräckligt skydd för den ifrågasvarande biologiska mångfalden. Arbetet är snart avslutat i den meningen att det finns ett heltäckande nät av Natura 2000-områden. Om det visar sig att en viss livsmiljö genom de utpekade Natura 2000-områdena inte är tillräckligt skyddad, behöver ytterligare områden utses. De utpekade Natura 2000-områdena hänger enligt regeringen alltså intimt ihop med frågan om var en skada på en viss livsmiljö kan komma att äventyra den biologiska mångfalden. För att en skada på en livsmiljö eller en livsmiljötyp ska kunna kvalificeras som en allvarlig miljöskada i miljöansvarsdirektivets mening kan det därför enligt regeringen antas att skadan behöver äga rum i ett utpekade Natura 2000-område. Ett sådant antagande bygger på att de utpekade Natura 2000-områdena är till-

räckliga för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för den ifrågavarande livsmiljön eller livsmiljötypen och att en skada utanför Natura 2000-områdena därför knappast kan innebära ett hot mot den gynnsamma bevarandestatusen. Att trots detta låta de nya ansvarsreglerna omfatta livsmiljöer och livsmiljötyper utanför Natura 2000-nätet skulle medföra ett mycket svårtillämpat regelverk. I stor utsträckning är det i dag okänt var livsmiljöer och livsmiljötyper som omfattas av art- och habitatdirektivet men inte utsetts till Natura 2000-områden finns. En bättre metod att nå det mål som miljöansvarsdirektivet syftar till och samtidigt skapa förutsebarhet i rättstillämpningen är att – när ett område identifieras som nödvändigt för att upprätthålla bevarandet av en livsmiljö eller livsmiljötyp – vidta de åtgärder som behövs för att infoga området i Natura 2000-nätet. De miljöskyddsintressen som i Sverige ligger bakom utpekandet av andra skyddade områden än Natura 2000-områden har inte alltid sin utgångspunkt i biologisk mångfald och upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus. Det är därför oklart hur en bedömning av en miljöskadas betydelse i ett sådant annat skyddat område ska göras. Utredningen har inte heller visat att några andra livsmiljöer eller livsmiljötyper än de som omfattas av Natura 2000-nätet behöver skyddas på samma sätt. Enligt regeringen finns det inte ett tillräckligt underlag för att föreslå att de stränga ansvarsregler som följer av miljöansvarsdirektivet ska inkludera naturområden som skyddats med stöd av t.ex. fiskerilagstiftningen eller enligt internationella konventioner.

Som ovan nämnts bör enligt regeringen arter, viloplatser och fortplantningsområden som skyddas enligt 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken också omfattas, oavsett om de är skyddade enligt EU-direktiven eller inte. Motivet för detta är enligt vad som anförs i propositionen att i ett svenskt perspektiv är de arter som vi valt att skydda utöver vad EG-direktiven kräver lika skyddsvärda – och ibland mer hotade – i Sverige än vad de är i ett EU-perspektiv. Fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet förhandlades fram långt före Sveriges inträde i EU och gemenskapslagstiftarens val av arter som ska skyddas är därför inte optimalt för de svenska behoven av ett fungerande artskydd. Vidare skulle en strikt avgränsning till enbart de arter som omfattas av EG-direktiven medföra att de svenska artskyddsreglerna blir krångligare att tillämpa. Utskottet finner att regeringens bedömningar är väl avvägda och ställer sig bakom propositionens förslag i denna del. Följdmotionens yrkande 2 bör därför inte vinna bifall.

Ansvarsgenombrott

Som huvudregel är ett aktiebolags fordringsägare hänvisade till att söka betalning för sina fordringar ur bolagets tillgångar (1 kap. 3 § aktiebolagslagen [2005:551]). Med ansvarsgenombrott avses i regel att aktieägare personligen görs ansvariga för bolagets förpliktelser trots att de inte överträtt någon regel i aktiebolagslagen eller brustit i fullgörelse av någon skyldighet mot bolaget. Detta innebär således ett avsteg från den centrala

principen att aktieägarna inte är personligen ansvariga för bolagets skulder. Det finns i svensk rätt ingen generell lagregel som möjliggör ansvarsgenombrott. I rättspraxis har på det civilrättsliga området ansvarsgenombrott dock medgetts i ett fåtal fall (bl.a. NJA 1982 s. 244).

I enlighet med vad som framgår av propositionen har en särskild regel om ansvarsgenombrott på miljörättens område diskuterats vid ett flertal tillfällen de senaste tio åren. Syftet med en sådan regel på miljörättens område är framför allt att krav i undantagsfall ska kunna riktas mot en bakomliggande aktör, som – utan att falla in under verksamhetsutövarbegreppet – bidragit till att en miljökada har uppstått eller försökt att undkomma en verksamhets miljöskulder, exempelvis genom att låta verksamheten underkapitaliseras i förhållande till de risker som verksamheten för med sig. Det kan exempelvis framstå som rimligt att moderbolaget ibland bör ansvara för dotterbolagets förpliktelser, när dotterbolagets verksamhet inte uppfyller kraven på ett normalt affärsmässigt handlande, utan snarare framstår som en konstruktion avsedd att undandra moderbolaget ansvar.

Som redovisas i propositionen har en utredning av behovet av en bestämmelse som möjliggör ansvarsgenombrott genomförts av Miljöansvarsutredningen. De slutsatser som kunde dras av denna var att inget fall av ansvarsflykt kunde konstateras men att tillsynsmyndigheten misstänkte ansvarsflykt i några fall. Vid närmare granskning framstod det dock att det i flera av fallen rörde sig om exempelvis konkurser där det saknades medel för uppkomna skulder, inklusive miljöskulder. Utskottet delar regeringens uppfattning att detta i regel inte är ett problem som en bestämmelse om ansvarsgenombrott skulle lösa. Till detta kommer, som regeringen framhåller, att reglerna om efterbehandling inte tillämpas i någon större omfattning. I stort sett all sanering under den senaste tioårsperioden har skett med statsbidrag eller i samband med exploatering. Utskottet konstaterar, i likhet med regeringen, att det sammantaget inte finns något tydligt belägg för att en regel om ansvarsgenombrott behövs. Därtill kommer de negativa konsekvenser för bl.a. investeringsklimatet som kan bli följderna av en regel om ansvarsgenombrott. Utskottet ansluter sig därför till regeringens bedömning att någon regel om ansvarsgenombrott inte bör införas och avstyrker yrkande 4 i följdmotionen.

Avhjälpandeansvarets innebörd

Av artikel 8.4 i miljöansvarsdirektivet följer att medlemsstaterna kan tillåta att verksamhetsutövarna befrias från kostnadsansvaret för avhjälpande i vissa situationer. Som förutsättning gäller dock att verksamhetsutövaren inte begått något fel eller någon försummelse. Enligt vad som anförs i propositionen bör detta inte tolkas som ett krav på medlemsstaterna att antingen kräva att verksamhetsutövaren bär hela bördan eller avstå helt från att kräva ett ansvarstagande. Artikelns innebär en möjlighet att jämka ansvaret till noll.

Utskottet delar regeringens uppfattning att möjligheten att begränsa ansvaret enligt artikel 8.4 bör användas, så att ansvaret för allvarliga miljöskador inte ska bli alltför strängt. Den föreslagna bestämmelsen ger utrymme för att ta hänsyn till de faktorer som där framgår utan att allt-eller-inget-avvägningar som kan ge olämpliga resultat behöver göras. Utskottet har inga erinringar mot regeringens förslag och avstyrker följdmotionens yrkande 5.

I följdmotionens yrkande 6 har framförts uppfattningen att de i propositionen föreslagna bestämmelserna bör få effekter för tillståndsprövningen och för utformningen av tillstånd. Enligt 24 kap. 1 § miljöbalken gäller tillstånd som huvudregel utan tidsbegränsning. Genom rättskraften är innehavaren av tillståndet som huvudregel skyddad mot inskränkande ingripanden från såväl myndigheter som enskilda. Denna huvudregel har dock undantag, bl.a. om ingripanden krävs för att skydda människors hälsa eller miljön eller om det krävs med hänsyn till bestämmelserna om miljörisikområdet och vattenskyddsområden. Vidare kan beviljade tillstånd (eller villkor) omprövas på ansökan av exempelvis Naturvårdsverket eller länsstyrelsen (24 kap. 5 § miljöbalken). Omprövning kan som huvudregel alltid ske om det förlutit tio år från det att tillståndet vunnit laga kraft. Omprövning kan också ske t.ex. på grund av oförutsedda olägenheter, väsentliga förändringar av omgivningsförhållanden, om den som sökt tillståndet har lämnat felaktiga uppgifter eller om väsentliga miljöförbättringar kan uppnås genom användande av ny teknik. När det gäller granskningen av uppgifterna i tillståndsansökningarna har prövningsmyndigheterna tillgång till egen naturvetenskaplig expertis (se bl.a. 20 kap. 4 § miljöbalken). Som huvudregel kungörs ansökningar, och såväl allmänhet som miljöorganisationer kan ta del av dem och har rätt att lämna synpunkter. Därutöver skickas ansökningarna på remiss till expertmyndigheter som har möjlighet att granska ansökningarna. Enligt vad utskottet inhämtat från Regeringskansliet bör den aktuella regeln om möjlighet att begränsa ansvaret få en liten, om ens någon, effekt på villkorskrivningar i samband med tillståndsprövningar. Det finns en långt gången och stadgad praxis hos prövningsmyndigheter och verksamhetsutövare beträffande hur villkorskrivningen ska gå till. Denna praxis bedöms inte påverkas. Den lösning som valts i propositionen går längre än vad miljöansvarsdirektivet kräver (där möjligheten finns att helt undanta aktuella situationer från ansvar) och stadgar att tillsynsmyndigheten ska beakta vissa omständigheter vid sin bedömning av ansvarets omfattning. När det gäller tillsyns- och prövningsmyndigheternas resurser har enligt vad utskottet erfarit regelförenklingar genomförts, t.ex. reglerna om en förenklad miljöprövning (prop. 2004/05:129) som kommer myndigheterna till godo. På grund av det anförda finner utskottet inte skäl att föreslå något riksdagsuttalande med anledning av följdmotionens yrkande 6, vilket avstyrks.

Bemyndiganden

Utskottet har uppfattat följdmotionens yrkande 3 så att det är den föreslagna bestämmelsen 10 kap. 21 § första stycket 3 lag om ändring i miljöbalken som där avses. I propositionen har skälen för att ett bemyndigande av aktuellt slag bör införas redovisats. Utskottet vill här särskilt poängtera den lagtekniska aspekten att de preciseringar av kretsen av ansvariga för allvarliga miljöskador som bör göras med nödvändighet kommer att innebära en i vissa delar hög detaljeringsgrad, med hänvisningar till bestämmelser som i stor utsträckning finns i förordningar som regeringen har meddelat. Därför är det, såsom regeringen anfört, lämpligt att preciseringarna kommer till uttryck i föreskrifter som regeringen meddelar med stöd av ett bemyndigande. Sådana föreskrifter bör kunna meddelas inom ramen för ett bemyndigande som är utformat i enlighet med den föreslagna bestämmelsen. Enligt vad utskottet inhämtat från Regeringskansliet bör det i detta sammanhang särskilt poängteras att det av förslaget till 21 § andra stycket framgår att regeringen inte får göra vilka undantag som helst från huvudregeln om att alla slags verksamheter eller åtgärder omfattas av ansvarsreglerna. De förutsättningar som anges i andra stycket måste vara uppfyllda. Här är det viktigt att komma ihåg att förslaget i själva verket går något längre än vad som krävs enligt miljöansvarsdirektivet. Huvudregeln i regeringens förslag till 10 kap. 2 § är som sagt att alla slags verksamheter eller åtgärder omfattas av ansvarsregleringen. I bilaga 3 till miljöansvarsdirektivet däremot räknas upp vilka verksamheter och åtgärder som omfattas av kraven. Ett annat exempel är att det inte finns någon begränsning till yrkesverksamheter (se artikel 3 i direktivet). Utskottet finner sammanfattningsvis att förslaget att införa det berörda bemyndigandet är väl underbyggt och avstyrker motionsyrkandet.

Förslagen i övrigt

Beträffande förslaget till lag om ändring i lagen (2006:649) om ändring i miljöbalken har utskottet uppmärksammat på ett syftningsfel som bör rättas. Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som regeringen i övrigt gjort i propositionen och tillstyrker lagförslagen i de delar som inte behandlats ovan.

Översyn av Reach

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion från allmänna motionstiden 2006 rörande översyn av Reach.

Jämför reservation 6 (v).

Motionen

Enligt motion 2006/07:MJ390 (v) yrkande 53 bör regeringen beträffande kemikalielagstiftningen agera för att försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen bör gälla, med bindande krav, omvänd bevisbörda samt hård kontroll och öppenhet. I skälen för motionen anförs att den okontrollerade kemikaliespridningen har utvecklats till ett av våra värsta miljöproblem. Den lagstiftning som hanterar kemikalier ska därför innebära att försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen gäller med bindande krav. Bevisbördan att kemikalien inte är skadlig ska ligga på företagen som säljer den. Kontrollen ska vara hård på kemikalieinnehållet i varor som importeras. Öppenhet och information till konsumenter ska värnas.

Utskottets ställningstagande

Vid tidigare utskottsbehandling (bet. 2006/07:MJU4) anförde utskottet bl.a. följande. Reach (Europaparlamentets och rådets förordning 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier) har nu har antagits och träder i kraft den 1 juli 2007. Förordningen innebär att området totalharmoniseras, och det saknas i princip möjlighet för enskilda medlemsländer att ha längre gående nationella regler. Målsättningen i Reach är att de farliga kemikalierna på sikt ska bytas ut mot mindre farliga alternativ. I samband med tillståndsansökningar ska importören eller producenten vidare redovisa analyser rörande möjligheten till utbyte av kemikalien, och om sex år ska en översyn göras av möjligheten till utbyte av vissa farliga kemikalier. Det är den sökande som ska ta fram och ge in den utredning som behövs i ett tillståndsärende. Det finns bestämmelser om informationsskyldighet för tillverkare och importörer i förordningen, bl.a. kan en konsument begära information om vilka kemikalier en produkt innehåller. När det sedan gäller försiktighetsprincipen finns denna inskriven i EG-fördraget (artikel 174). Detta innebär att hela gemenskapens miljöpolitik, inkluderande Reach, ska bygga på försiktighetsprincipen. Utskottet inhämtade från Regeringskansliet att regeringen ansåg att det slutliga förhandlingsresultatet beträffande Reach generellt sett var godtagbart men att regeringen hade en högre ambitionsnivå i många avseenden, såsom avseende kraven på substitution. Någon översyn av Reach är enligt vad utskottet erfarit i dagsläget inte planerad. Med hänsyn till det anförda bedömer utskottet att syftet med motionsyrkandet till vissa delar är tillgodosett. Något riksdagsuttalande är därutöver inte påkallat, varför motionen avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Definitioner, punkt 1 (s, v, mp)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 10 kap. 1 § regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken med den ändringen att bestämmelsen får den lydelse som anges i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:MJ4 yrkandena 1 och 2 samt bifaller delvis proposition 2006/07:95 i denna del.

Ställningstagande

Regeringens förslag har en definition på miljöskada på biologisk mångfald som är annorlunda utformad än Miljöansvarsutredningens förslag. Den riskerar att i tillämpningen tolkas mer restriktivt än utredningens skrivning. Regeringen föreslår en ändring av 10 kap. 1 § andra stycket 3 enligt vilken man med ”allvarlig miljöskada” avser en miljöskada som är så allvarlig att den ”i en betydande omfattning skadar eller försvårar bevarandet av en djur- eller växtart eller livsmiljön för en sådan art”. Miljöansvarsutredningens förslag i motsvarande del (10 kap. 1 § andra stycket i utredningens förslag) lyder: ”alla skador på biologisk mångfald som i betydande omfattning hindrar eller motverkar att en gynnsam bevarandestatus kan uppnås eller bibehållas för sådana arter och livsmiljöer”. Utredningens förslag kan tolkas vara mer inriktat på att främja en förbättring av biologisk mångfald, inte bara hindra en försämring. Detta kan synas vara en nyansskillnad, men kan vara av stor betydelse.

I Miljömålsrådets senaste uppföljning av Sveriges 16 miljö kvalitetsmål konstateras att trots omfattande insatser de senaste decennierna har inte utvecklingen för den biologiska mångfalden förbättrats i den omfattning som krävs för att nå nationella och internationella mål och åtaganden. Sedan dess har FN:s klimatpanel (IPCC) kommit med rapporter om allvarliga, av människan orsakade, klimatförändringar som sätter de biologiska

systemen under betydligt ökad stress. I den rapport som offentliggjordes i april 2007 kan man läsa att upp till 30 % av alla djur- och växtarter löper ökad risk för utrotning vid relativt måttliga temperaturökningar.

I en artikel i senaste numret av Skogsstyrelsens tidning Skogseko (april 2007) konstateras: ”Ny forskning visar att naturmiljöer med bättre bibehållna biologisk mångfald har större förmåga att anpassa sig till klimatförändringar. Detsamma gäller naturprocesser som människan är beroende av, t.ex. pollinering av blommor och grödor, eller nedbrytning av ämnen i marken av bakterier. FN:s Millennium Ecosystem Assessment har visat att människans välbefinnande beror av fungerande ekosystem som ger varor och tjänster som vi ofta tar för givna, t.ex. grödor och dricksvatten. Genom att bevara den biologiska mångfalden bland livsmiljöer, arter och genetiska resurser, hjälper vi naturen att klara klimatförändringar. Naturvården är i dag inte en lyx – när klimatet förändras är den viktigare än någonsin, en investering för oss själva, våra barn och barnbarn”. Vi anser därför att riksdagen ska anta en lagtext som motsvarar den mer framåtsyftande formuleringen i miljöansvarsutredningens förslag, enligt vad som framgår av bilaga 3.

Regeringen föreslår att som ”allvarlig miljöskada” avseende biologisk mångfald ska endast räknas skador på arter om livsmiljöer som skyddas enligt EG-direktiv. Detta är en betydligt snävare definition än i Miljöansvarsutredningens förslag. En oroande tendens i svensk miljöpolitik de senaste åren är att man i allt högre grad nöjer sig med att införa regelverk som bestämts på EU-nivå, och att göra så i den utsträckning som där bestämts även då möjligheten att gå längre finns. I detta fall handlar det dessutom om ett direktiv som är en påfallande svag kompromissprodukt.

Miljöansvarsutredningen föreslog att med allvarlig miljöskada ska avses alla skador på biologisk mångfald som i ”betydande omfattning” hindrar eller motverkar att en gynnsam bevarandestatus kan uppnås eller bibehållas för sådana arter och livsmiljöer som skyddas enligt miljöbalken eller föreskrifter som meddelats med stöd av balken. Detta är egentligen en ganska självklar inställning; om bevarandestatusen för arter eller livsmiljöer som skyddas enligt miljöbalken skadas är det ju en allvarlig miljöskada. En sådan skada bör då också omfattas av regler för miljöansvar. Det är rimligt att miljöansvarsreglerna i Sverige anpassas till det som ansetts värt att skydda här. Således bör, i enlighet med utredningens förslag, sådana arter och livsmiljöer som omfattas av skyddet i 7 kap. 2, 4, 11–13, 27 eller 28 §§ eller 8 kap. 1 eller 2 §§ miljöbalken, eller föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser, omfattas av miljöansvaret för skador på den biologiska mångfalden.

2. Ansvarsgenombrott, punkt 2 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 10 kap. 2 § regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken med den ändringen att bestämmelsen får den lydelse som anges i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07: MJ4 yrkande 4 och bifaller delvis proposition 2006/07:95 i denna del.

Ställningstagande

Miljöansvarsdirektivet lämnar möjlighet för medlemsstaterna att behålla eller införa regler om ansvarsgenombrott. Det innebär t.ex. att kraven ska kunna riktas mot dem som står bakom en juridisk person. Annorlunda uttryckt: kraven ska kunna riktas mot bakomliggande intressenter som agerar för att en verksamhetsutövare ska undkomma det ansvar som gäller för miljöfarliga verksamheter. Ett exempel på sådant agerande är fallet med BT Kemi. Bolaget likviderades och resurserna överfördes till det danska moderbolaget när myndigheterna började upptäcka nedgrävda giftunnor på området.

En utvidgning av verksamhetsutövarbegreppet når en bit på vägen men innebär inte att regler om ansvarsgenombrott blir onödiga. Utredningens antagande om att ansvarsgenombrott kommer att vara aktuellt i ”förhoppningsvis sällsynta fall” är knappast ett övertygande argument mot sådana regler. Rädslan för effekten på investeringsviljan i landet ter sig också överdriven, mot bakgrund av att regler om ansvarsgenombrott finns i andra länder.

Regler om ansvarsgenombrott diskuterades inom miljörätten redan för över tio år sedan i samband med förarbetena med miljöbalken. Behovet av möjlighet till ansvarsgenombrott har ökat till följd av förändringar i samhället och ekonomin de senaste decennierna. Det kommer rimligen att av samma skäl öka ännu mer i framtiden. EU-medlemskapet och internationaliseringen av ekonomin innebär att flera utländska företag eller dotterbolag till utländska företag är verksamma i Sverige. Dessa kan ha präglats av en annan rättstradition och ett annat samhällsklimat än de svenska, exempelvis kan de vara mer inriktade på konfrontation eller på lagens bokstav i stället för dialog med myndigheter och lagstiftarens intentioner. Detta synsätt kan också svenska företag som påverkats av synen i andra länder ha. Det finns en ökande risk för s.k. ansvarsflykt. Till skillnad från vad regeringen anser finns det därför ett behov av möjlighet till ansvarsgenombrott i svensk miljölagstiftning.

Miljöansvarsutredningen lämnade i sitt betänkande ett förslag till en regel om ansvarsgenombrott för den händelse att det av rättspolitiska skäl skulle anses önskvärt att införa en sådan. Innebörden är att om verksamhetsutövaren inte förmår att uppfylla sina förpliktelser enligt miljöbalken, kan den som genom att ha utövat ett bestämmande inflytande över verksamhetsutövaren – och därigenom på ett otillbörligt sätt medverkat i avsevärd grad till denna oförmåga – i stället få bära ansvaret i skäligen omfattning.

3. Avhjälpandeansvarets innebörd, punkt 3 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår 10 kap. 5 § andra stycket regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07: MJ4 yrkande 5 och avslår proposition 2006/07:95 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen föreslår i sitt förslag till 10 kap. 5 § andra stycket miljöbalken att vissa aspekter ska beaktas vid fastställandet av omfattningen av ansvaret enligt första stycket. Jag anser att undantag från ansvar inte ska få vara möjligt med hänsyn till att verksamheten är uttryckligen tillåten, eller skadan beror av åtgärder som inte ansågs skadliga när de utfördes.

I det system vi har i Sverige har tillstånd och liknande stark rättskraft. Tillstånden ses sällan över och får rättskraft under lång tid. Tillstånden anpassas inte i takt med kunskapsutvecklingen. Verksamhetsutövaren förutsätts vidare ha mest kunskap om både verksamheten och potentiella miljörisiker och är den som föreslår villkor. Myndigheternas resurser för att kritiskt granska verksamhetsutövarens uppgifter har i flera fall visat sig vara otillräckliga. Verksamhetsutövaren får därmed stort inflytande över hur tillstånden och villkoren är formulerade. Det passar därför dåligt i det svenska systemet att omfattningen av verksamhetsutövarens ansvar ska begränsas på det sätt som regeringen föreslår.

Det kan för övrigt ifrågasättas om regeringens vittgående förslag, särskilt angående skador på biologisk mångfald, är förenligt med EG-rätten, närmare bestämt miljöansvarsdirektivets artikel 8.4.a i förhållande till bilaga III och artikel 3.1.b. Det kan också ifrågasättas om det är förenligt med direktivet att sådana negativa effekter som inte förutsågs vid tillståndsprövningen men som senare ändå blir en följd av verksamheten eller åtgärderna i enlighet med tillståndet kan bli undantagna från verksamhetsutövarens ansvar för miljöskada. Regeringens förslag bör därför inte bifallas.

4. Konsekvenser för prövning och tillsyn, punkt 4 (v, mp)

av Tina Ehn (mp) och Jacob Johnson (v).

– Vid avslag på reservation 3 –

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:MJ4 yrkande 6.

Ställningstagande

Om regeringens förslag till 10 kap. 5 § andra stycket lag om ändring av miljöbalken, beträffande begränsning av ansvarets omfattning, skulle antas innebär det att bl.a. villkorens utformning får en helt annan betydelse än vad som annars hade varit fallet. Detta bör i så fall få konsekvenser för tillämpningen av miljöbalken i andra avseenden. Tillstånd och villkor skulle t.ex. behöva tidsbegränsas på ett helt annat sätt än nu. Resurserna till myndigheterna för prövning av tillstånd och villkor samt tillsyn skulle behöva förstärkas. Regeringen bör i så fall återkomma till riksdagen med avrapportering och förslag i denna riktning. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Bemyndiganden, punkt 5 (s, v, mp)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår 10 kap. 21 § första stycket 3 regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:MJ4 yrkande 3 och avslår proposition 2006/07:95 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen föreslår en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att begränsa kretsen av ansvariga verksamhetsutövare genom föreskrifter. Direktivet föreskriver inte någon sådan begränsning. Miljöansvarsutredningen har inte föreslagit någon sådan möjlighet att begränsa kretsen av ansvariga. En sådan möjlighet öppnar för en allvarlig försvagning av syftet med miljöansvar. Förslaget bör därför i denna del avslås.

6. Översyn av Reach, punkt 7 (v)

av Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:MJ390 yrkande 53.

Ställningstagande

Kemikalielagstiftningen bör stärkas i Sverige och i EU. I dag finns tiotusentals kemikalier i vår miljö – som sinsemellan förenar sig och bildar nya gifter – vilka över huvud taget inte existerade på vår jord för några årtionden sedan. Det finns i dag inte någon plats på jorden – eller någon levande människa – som är opåverkad av kemikalier.

Den okontrollerade kemikaliespridningen har utvecklats till ett av våra värsta miljöproblem. Jag anser att i lagstiftning som hanterar kemikalier ska försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen gälla med bindande krav. Bevisbördan att kemikalien inte är skadlig ska ligga på företagen som säljer den. Kontrollen ska vara hård på kemikalieinnehållet i varor som importeras. Öppenhet och information till konsumenter ska värnas. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:95 Ett utvidgat miljöansvar:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i miljöbalken,
2. lag om ändring i lagen (2006:649) om ändring i miljöbalken.

Följdmotion

2006/07:MJ4 av Tina Ehn m.fl. (mp):

1. Riksdagen beslutar att 10 kap. 1 § andra stycket 3 miljöbalken (1998:808) ska ges den lydelse som framgår av bilaga 1.
2. Riksdagen beslutar att 10 kap. 1 § andra stycket 3 d miljöbalken (1998:808) ska ges den lydelse som framgår av bilaga 1.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter som begränsar kretsen av ansvariga för allvarliga miljöskador.
4. Riksdagen beslutar att 10 kap. 2 § andra stycket miljöbalken (1998:808) ska ges den lydelse som framgår av bilaga 1.
5. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändringar av 10 kap. 5 § andra stycket miljöbalken (1998:808) om aspekter som ska beaktas vid fastställande av omfattningen av ansvaret enligt första stycket.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av ökad användning av tidsbegränsade tillstånd och villkor samt ökade resurser till myndigheternas tillståndsprövning och tillsyn.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:MJ390 av Lars Ohly m.fl. (v):

53. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen inom kemikalielagstiftningen bör agera för att försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen bör gälla, med bindande krav, omvänd bevisbörda samt hård kontroll och öppenhet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om miljöbalken²

dels att rubriken närmast före 10 kap. 9 § skall utgå,

dels att i 22 kap. 25 § ordet ”efterbehandling” skall bytas ut mot ”avhjälpande av miljöskada”,

dels att nuvarande 10 kap. 5 och 8–14 §§ skall betecknas 10 kap. 9–11, 15–18 och 21 §§,

dels att de nya 10 kap. 9, 10, 15–18 och 21 §§ skall ha följande lydelse,

dels att 9 kap. 6 a §, 10 kap. 1–4, 6 och 7 §§, 15 kap. 34 §, 16 kap. 3, 9 och 13 §§, 24 kap. 1 och 5 §§, 27 kap. 2 §, 28 kap. 5 §, 29 kap. 5, 6, 8 och 9 §§ och 32 kap. 11 §, rubriken till 10 kap. samt rubrikerna närmast före 10 kap. 1 § och 28 kap. 5 § skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 10 kap. 10 § skall sättas närmast före den nya 10 kap. 15 §,

dels att det i balken skall införas sju nya paragrafer, 10 kap. 5, 8, 12–14, 19 och 20 §§ samt närmast före 10 kap. 2–4, 6, 8, 9, 14, 19 och 21 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det i balken närmast före den nya 10 kap. 11 § skall införas en ny rubrik av lydelsen ”Skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

6 a §³

Vid prövningen av en ansökan om tillstånd till täkt skall behovet av det material som kan utvinnas vägas mot de skador på djur- och växtlivet och på miljön i övrigt som täkten kan befaras orsaka. Tillstånd får inte lämnas till en täkt som kan befaras försämra livsbetingelserna för någon djur- eller växtart som är hotad, sällsynt eller i övrigt hänsynskrävande.

Vid prövning av en ansökan om tillstånd till täkt av matjord skall behovet av bruksbar jordbruksmark beaktas.

Tillstånd till täkt får lämnas endast om det ställs säkerhet för de villkor som skall gälla för tillståndet. *Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen befria den sökande från kravet på säkerhet.*

Tillstånd till täkt får lämnas endast om det för *uppfyllandet* av de villkor som skall gälla för tillståndet ställs säkerhet *enligt 16 kap. 3 §. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver dock inte ställa säkerhet.*

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador (EUT L 143, 30.4.2004, s. 56, Celex 32004L0035), ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG (EUT L 102, 11.4.2006, s. 15, Celex 32006L0021).

² Senaste lydelse av 22 kap. 25 § 2002:175.

³ Senaste lydelse 2005:571.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap. Förorenade områden

10 kap. Verksamheter som orsakar miljöskador

Ansvaret för utredning och efterbehandling

Definitioner

1 §

Detta kapitel skall tillämpas på mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med föroreningsskada avses i detta kapitel en miljöskada som genom förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med allvarlig miljöskada avses i detta kapitel en miljöskada som är så allvarlig att den

1. genom förorening av mark utgör en betydande risk för människors hälsa,

2. genom påverkan på ett vattenområde eller grundvatten har en betydande negativ effekt på kvaliteten på vattenmiljön, eller

3. i en betydande omfattning skadar eller försvårar bevarandet av en djur- eller växtart eller livsmiljön för en sådan art, om skadan avser

a) ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2,

b) ett djurs fortplantningsområde eller viloplats som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 §, eller

c) en art som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 eller 2 §.

Med avhjälpan avses i detta kapitel utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa en föroreningsskada eller en allvarlig miljöskada.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

***Verksamhetsutövares ansvar för
avhjälpande***

2 §

Ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 1 § är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föreningen (verksamhetsutöva- re).

Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutöva- ren) är ansvarig för det avhjälpande som skall ske enligt bestämmelserna i detta kapitel.

***Fastighetsägares ansvar för
avhjälpande***

3 §⁴

Kan inte någon verksamhetsutöva- re utföra eller bekosta efterbehandling av en förorenad fastighet är var och en efterbehandlingsansvarig som förvärvat fastigheten och vid förvä- ret känt till föroreningarna eller då borde ha upptäckt dem. Avser för- värvet en privatbostadsfastighet en- ligt 2 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229) ansvarar endast en för- värvare som känt till föroreningen. I fråga om förorenad byggnad eller anläggning gäller detsamma den som förvärvat den fastighet där byggnaden eller anläggningen är belägen. Med förvärv av fastighet likställs förvärv av tomträtt.

Om det inte finns någon verksam- hetsutöva- re som kan utföra eller be- kosta det avhjälpande av en förore- ningsskada som skall ske enligt be- stämmelserna i detta kapitel, är var och en som förvärvat den förorena- de fastigheten ansvarig, om förvä- varen vid förvärvet kände till föro- reningen eller då borde ha upptäckt den. I fråga om en förorenad bygg- nad eller anläggning gäller detsam- ma den som förvärvat den fastighet där byggnaden eller anläggningen är belägen. Med förvärv av fastighet likställs förvärv av tomträtt.

Om förvärvet avsåg en privatbo- stadsfastighet enligt 2 kap. 13 § in- komstskattelagen (1999:1229) an- svarar endast den förvärvare som vid förvärvet kände till föroreningen.

Första stycket tillämpas inte när en bank eller ett kreditmarknadsfö- retag har förvärvat en fastighet för att skydda fordran enligt 7 kap. 3 § lagen (2004:297) om bank- och fi- nansieringsrörelse.

Första och andra styckena gäller inte förvärv som en bank eller ett kreditmarknadsföretag gör för att skydda en fordran enligt 7 kap. 3 § lagen (2004:297) om bank- och fi- nansieringsrörelse.

⁴ Senaste lydelse 2004:441.

Nuvarande lydelse

Efterbehandlingsansvaret innebär att den ansvarige i skälig omfattning skall utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning skall bestämmas skall det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningarna ägt rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att han bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, skall även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

Preskriptionslagen (1981:130) är inte tillämplig på efterbehandlingsansvar.

Föreslagen lydelse

Vid tillämpningen av denna paragraf skall med förvärv avses

- 1. köp, byte eller gåva,*
- 2. tillskott till ett bolag eller en förening, eller*
- 3. utdelning eller skifte från ett bolag eller en förening.*

Avhjälpansansvarets innebörd

4 §

Den som är ansvarig för att avhjälpa en föroreningsskada skall i skälig omfattning utföra eller bekosta det avhjälpande som på grund av föroreningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön.

När ansvarets omfattning bestäms skall det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningen ägde rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att den har bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, skall även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

Om föroreningsskadan är en allvarlig miljöskada, får första och andra styckena inte tillämpas på ett sätt som gör att ansvarets omfattning blir mindre än vad som följer av 5 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Den som är ansvarig för att avhjälpa en allvarlig miljöskada skall utföra eller bekosta det avhjälpande som behövs för att

1. omedelbart förebygga ytterligare skada på miljön och risk för människors hälsa,

2. om skadan är en sådan skada som avses i 1 § andra stycket 1, den förorenade marken inte längre skall utgöra någon betydande risk för människors hälsa, och

3. om skadan är en sådan skada som avses i 1 § andra stycket 2 eller 3,

a) återställa miljön till det skick som den skulle ha varit i om skadan inte hade uppstått,

b) kompensera för förlorade miljövärden i avvaktan på återställande, och

c) kompensera för förlorade miljövärden på annat sätt, om ett återställande inte är möjligt.

När omfattningen av ansvaret enligt första stycket bestäms skall det beaktas om skadan har orsakats av utsläpp eller andra åtgärder som, när de ägde rum, var uttryckligen tillåtna enligt föreskrifter i lag eller annan författning eller enligt en myndighets beslut, eller inte ansågs skadliga enligt den vetenskapliga och tekniska kunskap som fanns då.

Ansvarsfördelning när flera är ansvariga

6 §

Om flera verksamhetsutövare är ansvariga enligt 2 §, skall de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 § *första stycket*. En verksamhetsutövare som visar att *hans*

Om flera verksamhetsutövare är ansvariga enligt 2 §, skall de svara solidariskt i den utsträckning inte annat följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 *eller* 5 §. En verksamhetsutövare som visar att *verksamhets-*

Nuvarande lydelse

eller hennes bidrag till föreningen är så obetydligt att det inte ensamt motiverar *efterbehandling* skall dock ansvara endast för den del som motsvarar bidraget.

Vad de solidariskt ansvariga har betalat skall fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till *föreningen* och till omständigheterna i övrigt.

Föreslagen lydelse

utövarens bidrag till *miljöskadan* är så obetydligt att det inte ensamt motiverar *något avhjälpande* skall dock ansvara endast för den del som motsvarar bidraget.

Vad de solidariskt ansvariga har betalat skall fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till *miljöskadan* och till omständigheterna i övrigt.

7 §

Om flera fastighetsägare eller tomt- rättshavare är ansvariga enligt 3 §, skall de svara solidariskt i den utsträckning *annat inte* följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 § *första stycket*.

Vad de solidariskt ansvariga har betalat skall fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till vad de insett vid förvärvet och omständigheterna i övrigt.

Om flera fastighetsägare eller tomt- rättshavare är ansvariga enligt 3 §, skall de svara solidariskt i den utsträckning *inte annat* följer av att ansvaret är begränsat enligt 4 *eller* 5 §.

Preskription

8 §

Preskriptionslagen (1981:130) är inte tillämplig på ansvar enligt 2–7 §§.

Kostnadsansvar när åtgärder medför värdeökning eller annan nytta

5 §

Den som äger en fastighet *som efterbehandlas* kan trots frihet från ansvar enligt 2 eller 3 § förpliktas att i skälig utsträckning svara för kostnader som motsvaras av den värdeökning på fastigheten som *efterbehandlingen* medför.

9 §

Den som äger en fastighet *där avhjälpande åtgärder vidtas* kan trots frihet från ansvar enligt 2 eller 3 § förpliktas att i skälig utsträckning svara för kostnader som motsvaras av den värdeökning på fastigheten som *åtgärderna* medför.

Nuvarande lydelse

8 §

I frågor om ansvar för kostnader att utreda föroreningar inom ett sådant mark- eller vattenområde eller en sådan byggnad eller anläggning som avses i 1 § tillämpas 2–4 samt 6 och 7 §§.

Ägaren till en fastighet, byggnad eller anläggning som avses i första stycket kan trots frihet från ansvar enligt 2 eller 3 § förpliktas att svara för utredningskostnader som rör fastigheten i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till den nytta ägaren kan antas få av utredningen, de personliga ekonomiska förhållandena och omständigheterna i övrigt.

Föreslagen lydelse

10 §

Ägaren till en fastighet, byggnad eller anläggning kan trots frihet från ansvar enligt 2 eller 3 § förpliktas att svara för utredningskostnader som rör fastigheten, byggnaden eller anläggningen i den utsträckning det är skäligt med hänsyn till den nytta ägaren kan antas få av utredningen, de personliga ekonomiska förhållandena och omständigheterna i övrigt.

12 §

Om det upptäcks en överhängande fara för att en verksamhet eller åtgärd medför en allvarlig miljöskada, skall verksamhetsutövaren genast underrätta tillsynsmyndigheten om detta.

Om de åtgärder som verksamhetsutövaren vidtar med anledning av den upptäckta faran inte innebär att faran avvärjs, skall verksamhetsutövaren så snart som möjligt underrätta tillsynsmyndigheten om detta och redogöra för de åtgärder som verksamhetsutövaren har vidtagit och kommer att vidta samt de ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för att avvärja faran.

13 §

Om det upptäcks att en allvarlig miljöskada har uppstått, skall verksamhetsutövaren genast underrätta tillsynsmyndigheten om detta och redogöra för de åtgärder som verksamhetsutövaren har vidtagit och kommer att vidta samt de ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för avhjälpande.

*Nuvarande lydelse**10 §*

Länsstyrelsen skall *genom beslut* förklara ett mark- eller vattenområde *för* miljöriskområde om *det* är så allvarligt förorenat att det med hänsyn till riskerna för människors hälsa och miljön är nödvändigt att *föreskriva* om begränsningar i markanvändningen eller andra försiktighetsmått. Vid förklaringen skall *beaktas* föroreningarnas hälso- och miljöfarlighet, föroreningsgraden, förutsättningarna för spridning och den omgivande miljöns känslighet.

11 §

Länsstyrelsen får vid vite förelägga den som *är ansvarig* enligt 8 § att ge in den utredning som behövs för prövningen. I föreläggandet får länsstyrelsen *föreskriva* om tillträde för *efterbehandling* enligt 28 kap. 5 §. Länsstyrelsen *kan även* låta utföra nödvändig utredning på den ansvariges bekostnad.

12 §

När ett område förklaras som miljöriskområde skall länsstyrelsen besluta om inskränkningar i markanvändningen eller om att vissa åtgärder som fastighetsägare *eller någon*

*Föreslagen lydelse****Föreläggande om avhjälpande vid allvarliga miljöskador****14 §*

Tillsynsmyndigheten skall pröva om de åtgärder som verksamhetsutövaren har redogjort för enligt 12 eller 13 § är lämpliga och tillräckliga. Tillsynsmyndigheten skall sedan förelägga verksamhetsutövaren att vidta de åtgärder för avhjälpande som behövs enligt 5 §.

15 §

Om ett mark- eller vattenområde är så allvarligt förorenat att det med hänsyn till riskerna för människors hälsa och miljön är nödvändigt att besluta om begränsningar i markanvändningen eller andra försiktighetsmått, skall länsstyrelsen förklara området som miljöriskområde. Vid förklaringen skall föroreningarnas hälso- och miljöfarlighet, föroreningsgraden, förutsättningarna för spridning och den omgivande miljöns känslighet beaktas.

16 §

Länsstyrelsen får vid vite förelägga den som enligt 2 eller 3 § eller med stöd av 10 § är skyldig att svara för utredningskostnader att ge in den utredning som behövs för prövningen. I föreläggandet får länsstyrelsen besluta om tillträde för *avhjälpande* enligt 28 kap. 5 §. Länsstyrelsen *får också* låta utföra nödvändig utredning på den ansvariges bekostnad.

17 §

När ett område förklaras som miljöriskområde skall länsstyrelsen besluta om inskränkningar i markanvändningen eller om att vissa åtgärder som *den eller de* fastighetsägare

Nuvarande lydelse

annan vill vidta skall vara förenade med villkor eller skall föregås av en anmälan till tillsynsmyndigheten.

Sådana inskränkningar och sådan anmälningsplikt som anges i första stycket får avse grävning, schaktning och markarbeten, bebyggelseåtgärder, ändrad markanvändning samt andra åtgärder som kan innebära

– att belastningen av föroreningar i och omkring området kan komma att öka,

– att den miljömässiga situationen annars försämras, eller

– att framtida *efterbehandlingsåtgärder* försvåras.

Länsstyrelsen får även besluta att sådana åtgärder inte får vidtas eller att fastighet inte får överlätas förrän nödvändiga markundersökningar har utförts.

13 §

Länsstyrelsen skall ändra eller meddela nya villkor eller upphäva beslutet om miljöriskområde när ett miljöriskområde har efterbehandlats eller när föroreningarna där av någon annan orsak minskat så att meddelade villkor om inskränkningar i markanvändningen eller andra försiktighetsmått inte längre är nödvändiga.

Föreslagen lydelse

eller andra som omfattas av förklaringen vill vidta skall vara förenade med villkor eller skall föregås av en anmälan till tillsynsmyndigheten.

Sådana inskränkningar och sådan anmälningsplikt får avse grävning, schaktning och andra markarbeten, bebyggelseåtgärder, ändrad markanvändning samt andra åtgärder som kan innebära

1. att belastningen av föroreningar i och omkring området kan komma att öka,

2. att den miljömässiga situationen annars försämras, eller

3. att framtida *avhjälpandeåtgärder* försvåras.

Länsstyrelsen får även besluta att sådana åtgärder inte får vidtas eller att en fastighet inte får överlätas förrän nödvändiga markundersökningar har utförts.

18 §

Länsstyrelsen skall ändra eller meddela nya villkor eller upphäva beslutet om miljöriskområde när föroreningarna är *avhjälppta* eller har minskat så att beslutade inskränkningar i markanvändningen eller andra försiktighetsmått inte längre är nödvändiga.

Undantag och ansvarsbegränsningar*19 §*

Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte miljöskador som

1. omfattas av 10 kap. sjölagen (1994:1009),

2. omfattas av lagen (2005:253) om ersättning från de internationella oljeskadefonderna,

Nuvarande lydelse

14 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om miljöriskområden.

Föreslagen lydelse

3. orsakats av en väpnad konflikt, en fientlighet, ett inbördeskrig, ett uppror eller en exceptionell och oundviklig naturhändelse som det inte varit möjligt att skydda sig mot, eller

4. orsakats av en verksamhet eller åtgärd vars enda syfte varit att skydda mot en naturkatastrof.

20 §

Om en miljöskada omfattas av en ansvarsbegränsning enligt 9 kap. sjölagen (1994:1009) skall bestämmelserna i detta kapitel inte tillämpas i strid med den ansvarsbegränsningen.

Bemyndiganden

21 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vilka omständigheter som särskilt skall beaktas vid bedömningen av vad som är en allvarlig miljöskada,

2. vilka åtgärder för avhjälpande som skall vidtas i händelse av en allvarlig miljöskada,

3. undantag från bestämmelserna om allvarliga miljöskador i 5 och 12–14 §§, och

4. utredningen i ärenden om miljöriskområden samt tillfälliga inskränkningar och andra villkor enligt 17 § i samband med prövning av sådana ärenden.

Föreskrifter om undantag enligt första stycket 3 får meddelas endast

1. i fråga om verksamheter eller åtgärder som med hänsyn till sin art eller omfattning typiskt sett

a) inte anses kunna orsaka en allvarlig miljöskada, eller

b) syftar till en godtagbar påverkan på miljön, om undantaget inte

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

omfattar skador som orsakas av fel eller försummelse, eller

2. i den mån som behövs för att kunna göra avvägningar mellan olika väsentliga allmänna intressen.

15 kap.34 §⁵

Tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får meddelas endast om verksamhetsutövaren ställer *en ekonomisk* säkerhet för att de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten *fullgörs* eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande.

Tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får meddelas endast om verksamhetsutövaren för *fullgörandet* av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten ställer säkerhet *enligt 16 kap. 3 §* eller vidtar någon annan lämplig åtgärd för sådant säkerställande.

16 kap.

3 §

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för *efterbehandling* och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet.

Om det kan antas att ställd säkerhet inte längre är tillräcklig, får den myndighet som prövar frågan om tillstånd, godkännande eller dispens besluta om ytterligare säkerhet.

I fråga om beskaffenheten av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsökningebalken. Säkerheten skall prövas av tillståndsmyndigheten och förvaras av länsstyrelsen.

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för det *avhjälpande* av *en miljöskada* och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver *dock* inte ställa säkerhet.

En säkerhet skall godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten får ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

Säkerheten skall prövas av tillståndsmyndigheten.

⁵ Senaste lydelse 2002:175.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 §

Tillstånd eller dispens och upphävande av tillstånd eller dispens får för-
enas med skyldighet att utföra eller bekosta

1. särskild undersökning av berört område,
2. särskilda åtgärder för att bevara berört område, och
3. särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen
som verksamheten medför.

Denna paragraf innebär inte någon
inskränkning av en *efterbehand-
lingsansvarigs* skyldigheter enligt
10 kap.

Denna paragraf innebär inte någon
inskränkning av en *avhjälpandean-
svarigs* skyldigheter enligt 10 kap.

13 §⁶

Överklagbara domar eller beslut får
överklagas av en ideell förening som
enligt sina stadgar har till ändamål
att tillvarata naturskydds- eller mil-
jöskyddsintressen, såvitt avser do-
mar och beslut om tillstånd, god-
kännande eller dispens enligt denna
balk. Detta gäller

Överklagbara domar eller beslut får
överklagas av en ideell förening som
enligt sina stadgar har till ändamål
att tillvarata naturskydds- eller mil-
jöskyddsintressen, såvitt avser do-
mar och beslut om tillstånd, god-
kännande eller dispens enligt denna
balk *samt i frågor om tillsyn enligt
10 kap. eller de föreskrifter som har
meddelats med stöd av 10 kap.* Detta
gäller

1. även i de fall överklagandet enbart avser ett villkor eller en annan
bestämmelse i domen eller beslutet, och
2. även i de fall domen eller beslutet är resultatet av en prövning enligt
22 kap. 26 §, 24 kap. 2, 3, 5, 6 eller 8 § denna balk eller en prövning en-
ligt 7 kap. 13, 14 eller 16 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser
om vattenverksamhet.

För att få överklaga skall föreningen ha bedrivit verksamhet i Sverige
under minst tre år och ha lägst 2 000 medlemmar. Föreningen får dock
inte överklaga beslut som rör Försvarsmakten, Fortifikationsverket, För-
svarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

En miljöorganisation som vill överklaga en dom eller ett beslut som
avses i första stycket skall göra det innan tiden för överklagande gått ut
för dem som varit parter eller annars såsom sakägare haft klagorätt i må-
let eller ärendet.

⁶ Senaste lydelse 2006:1014.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 kap.

1 §

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, såvitt avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattningsområde som har meddelats av länsstyrelse enligt 11 kap. Avser tillståndet utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, 7 kap. 20 och 22 §§, 9 kap. 5 §, 10 kap. 12 § denna balk eller 2 kap. 10 § samt 7 kap. 13–17 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom *bråds-kande* förelägganden eller förbud enligt 26 kap. 9 § fjärde stycket.

Med tillstånd avses i detta kapitel åtgärder enligt 11 kap. 16 §.

En omprövningsdom eller ett omprövningsbeslut har samma verkan som en tillståndsdom eller ett tillståndsbeslut.

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, såvitt avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av *en* länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattningsområde som har meddelats av länsstyrelse enligt 11 kap. Avser tillståndet utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, 7 kap. 20 och 22 §§, 9 kap. 5 §, 10 kap. 17 § denna balk eller 2 kap. 10 § samt 7 kap. 13–17 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom förelägganden eller förbud enligt *10 kap. 14 § eller* 26 kap. 9 § fjärde stycket.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §⁷

I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd såvitt avser bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana

1. när, från det tillståndsbeslutet vann laga kraft, förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,

2. om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljö kvalitetsnorm överträds,

3. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet eller villkoren,

4. när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts,

5. om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts,

6. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,

7. om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik,

8. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten,

9. om verksamheten helt eller till väsentlig del är förlagd inom ett område där förbud råder enligt föreskrift eller beslut med stöd av 9 kap. 4 §,

10. för att förbättra en anläggnings säkerhet, *eller*

11. om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet är mindre ändamålsenliga.

1. när, från det tillståndsbeslutet vann laga kraft, *det* förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,

2. om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljö kvalitetsnorm överträds,

3. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet eller villkoren,

4. när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts,

5. om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts,

6. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,

7. om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik,

8. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten,

9. om verksamheten helt eller till väsentlig del är förlagd inom ett område där förbud råder enligt föreskrift eller beslut med stöd av 9 kap. 4 §,

10. för att förbättra en anläggnings säkerhet, *eller*

11. om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet är mindre ändamålsenliga, *eller*

12. om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 a §, 15 kap. 34 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

⁷ Senaste lydelse 2005:571.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Ändringstillstånd som avses i 16 kap. 2 § får förenas med bestämmelser om ändringar i villkor som tidigare har meddelats för de delar av verksamheten som inte omfattas av ändringen, om de tidigare villkoren har ett samband med ändringen.

Ändringstillstånd som avses i 16 kap. 2 § får trots bestämmelserna i första stycket omprövas i samband med att ett tillstånd som omfattar hela verksamheten omprövas.

I fall som avses i första stycket 5 får tillståndsmyndigheten också besluta om andra åtgärder som behövs för att förebygga eller minska olägenheter för framtiden.

Tillståndsmyndigheten får inte med stöd av denna paragraf meddela så ingripande villkor eller andra bestämmelser att verksamheten inte längre kan bedrivas eller att den avsevärt försvåras.

27 kap.

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 11 §, 25 kap. 8 § och 26 kap. 22 § andra stycket.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § och 26 kap. 22 § andra stycket.

28 kap.**Tillträde för efterbehandling****Tillträde för avhjälpande**

5 §

Länsstyrelsen får besluta om tillträde under viss tid till en fastighet, en byggnad eller en anläggning om någon annan än den som äger eller innehar den är skyldig att där *efterbehandla förorenade områden eller göra undersökningar för sådan efterbehandling.*

Den som utför *åtgärderna* skall betala ersättning för skada och intrång om inte fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt själv har kostnadsansvar för *åtgärderna*. Talan om ersättning skall väckas vid miljödomstol.

Länsstyrelsen får besluta om tillträde under viss tid till en fastighet, en byggnad eller en anläggning, om någon annan än den som äger eller innehar den är skyldig *enligt 10 kap.* att där *vidta en åtgärd för att avhjälpna en miljöskada.*

Den som utför *åtgärden* skall betala ersättning för skada och intrång om inte fastighetsägaren eller innehavaren av särskild rätt själv har kostnadsansvar för *åtgärden*. Talan om ersättning skall väckas vid miljödomstol.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***29 kap.**5 §⁸

För *försvårande av miljökontroll* döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. lämnar en oriktig uppgift i en ansökan, anmälan eller annan handling som skall ges in till en myndighet enligt en bestämmelse i denna balk, enligt en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av balken eller enligt en bestämmelse som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av balken eller regeringens föreskrifter, om uppgiften från miljö- eller hälso- skyddssynpunkt har betydelse för en myndighets prövning eller tillsyn,

2. i fråga om en verksamhet eller åtgärd som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt bestämmelserna i 9, 11, 13 eller 14 kap. eller enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av de bestämmelserna bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en driftsstörning i verksamheten eller liknande händelse som kan skada människors hälsa eller miljön,

3. bryter mot *bestämmelsen* i 10 kap. 9 § om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en *upptäckt* förorening,

4. i fråga om innesluten användning, avsiktlig utsättning eller utsläppande på marknaden av *genetisk* modifierade organismer bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. om skyldighet att anmäla kännedom om nya uppgifter eller ändrade förhållanden,

5. i fråga om yrkesmässig tillverkning eller införsel av kemiska produkter bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat enligt 14 kap. 10 § om skyldighet att anmäla produkterna för registrering i ett produktregister, eller

6. i fråga om tillverkning eller utsläppande på marknaden av kemiska produkter eller biotekniska organismer bryter mot bestämmelserna i 14 kap. 23 § om skyldighet att underrätta om skadliga verkningar.

3. bryter mot *en bestämmelse* i 10 kap. 11 §, 12 § *första stycket* eller 13 § om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en *förorening, överhängande fara för en allvarlig miljöskada eller allvarlig miljöskada.*

4. i fråga om innesluten användning, avsiktlig utsättning eller utsläppande på marknaden av *genetiskt* modifierade organismer bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. om skyldighet att anmäla kännedom om nya uppgifter eller ändrade förhållanden,

⁸ Senaste lydelse 2006:1014.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*6 §⁹

För *bristfällig miljöinformation* döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. i fråga om kemiska produkter eller biotekniska organismer bryter mot bestämmelserna om produktinformation i 14 kap. genom att

a) felaktigt klassificera eller låta bli att klassificera en produkt med avseende på hälso- och miljöfarlighet när det gäller farliga ämnen eller beredningar enligt vad som krävs i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av bestämmelserna i 14 kap.,

b) låta bli att märka en produkt eller att lämna annan produktinformation enligt vad som krävs i föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av bestämmelserna i 14 kap.,

c) låta bli att med en lämplig symbol eller beteckning för fara eller risk eller med annan tydlig varningstext märka en produkt eller på annat sätt lämna produktinformation, om märkningen eller informationen behövs till skydd för människors hälsa eller miljön, eller

d) lämna oriktig eller bristfällig produktinformation,

2. i fråga om kemiska produkter bryter mot en bestämmelse i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 304/2003 av den 28 januari 2003 om export och import av farliga kemikalier¹⁰ genom att

a) låta bli att märka en produkt med en farosymbol, en farobeteckning, en riskfras eller ett varningsmärke enligt vad som krävs i förordningens artikel 16.1,

b) låta bli att lämna säkerhetsdatablad enligt vad som krävs i förordningens artikel 16.3, eller

c) lämna oriktig uppgift i märkningen eller säkerhetsdatabladet, *eller*

c) lämna oriktig uppgift i märkningen eller säkerhetsdatabladet,

3. i fråga om tvätt- eller rengöringsmedel bryter mot Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel genom att låta bli att märka förpackningar enligt vad som krävs i förordningens artikel 11.

3. i fråga om tvätt- eller rengöringsmedel bryter mot Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel¹¹ genom att låta bli att märka förpackningar enligt vad som krävs i förordningens artikel 11, *eller*

4. i fråga om kemiska produkter bryter mot en bestämmelse i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG

⁹ Senaste lydelse 2006:1014.

¹⁰ EUT L 63, 6.3.2003, s.1 (Celex 32003R0304).

¹¹ EUT L 104, 8.4.2004, s. 1 (Celex 32004R0648).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG¹² genom att

- a) låta bli att lämna säkerhetsdatablad enligt vad som krävs i förordningens artikel 31, eller*
- b) lämna oriktig eller bristfällig uppgift i säkerhetsdatabladet.*

Ansvar skall inte dömas ut enligt denna paragraf, om underlåtenheten eller den oriktiga eller bristfälliga informationen varit sådan att den inte kunnat försvåra bedömningen av risken för skada på människors hälsa eller i miljön. Ansvar skall inte heller dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 9 § första stycket 9.

8 §¹³

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot en föreskrift för totalförsvaret som har meddelats med stöd av 1 kap. 5 §, om en överträdelse av den lagbestämmelse från vilken avvikelserna har föreskrivits är straffbelagd,

2. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått inom ett miljöskyddsområde, som regeringen har meddelat med stöd av 7 kap. 20 §,

3. bryter mot en föreskrift eller ett beslut om förbud mot utsläpp av avloppsvatten m.m. som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 4 §,

4. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid miljöfarlig verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 9 kap. 5 §,

5. i ett miljöriskområde som avses i 10 kap. 12 § vidtar en åtgärd som ökar belastningen av föroreningar i eller omkring området, annars försämrar den miljömässiga situationen eller försvårar *efterbehandlingsåtgärder*,

5. i ett miljöriskområde som avses i 10 kap. 17 § vidtar en åtgärd som ökar belastningen av föroreningar i eller omkring området, annars försämrar den miljömässiga situationen eller försvårar *avhjälpanåtgärder*,

6. bryter mot den skyldighet att underhålla en vattenanläggning som följer av 11 kap. 17 § första stycket, 20 § första stycket eller 21 § första stycket,

7. bryter mot ett förbud till skydd för naturmiljön enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket,

8. bryter mot bestämmelsen i 13 kap. 8 § om utredning innan en geneteknisk verksamhet påbörjas eller mot en föreskrift om utredningen som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 9 §,

¹² EUT L 396, 30.12.2006, s. 1 (Celex 32006R1907).

¹³ Senaste lydelse 2006:1014.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9. bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått vid genteknisk verksamhet som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

10. bryter mot förbudet mot dumpning eller förbränning av avfall enligt 15 kap. 31 §,

11. bryter mot en bestämmelse om transport och därigenom transporterar avfall i strid med artikel 3, 5, 6, 8–10, 14–17 eller 19–24 rådets förordning (EEG) nr 259/93 av den 1 februari 1993 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen¹⁴, eller

12. bryter mot ett förbud mot fiske som i det enskilda fallet har beslutats med stöd av 28 kap. 13 §.

För försök till brott mot första stycket 10 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Ansvar skall inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 § eller 9 § första stycket 5.

9 §¹⁵

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot bestämmelsen i artikel 6.3 rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem¹⁶ om skyldighet att i en ansökan lämna uppgift om tidigare beslut om avslag,

2. bryter mot en föreskrift eller ett beslut i ett enskilt fall om tomgångskörning eller gatumusik som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 9 kap. 12 §,

3. bryter mot en föreskrift om skötsel av jordbruksmark som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 8 §,

4. bryter mot en föreskrift om hantering av gödsel som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 10 §,

5. vid en sådan odling av genetiskt modifierade organismer som omfattas av ett tillstånd enligt 13 kap. 12 § bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

6. bryter mot en föreskrift om märkning av genetiskt modifierade organismer som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 18 §,

7. bryter mot en bestämmelse om spårbarhet eller märkning enligt artikel 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 5.1 eller 5.2 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG¹⁷,

¹⁴ EGT L 30, 6.2.93, s.1 (Celex 393R259)

¹⁵ Senaste lydelse 2006:1014.

¹⁶ EGT L 61, 3.3.1997, s. 1 (Celex 31997R0338).

¹⁷ FIIT I 268 18 10 2003 s. 24 (Celex 32003R1830)

Nuvarande lydelse

8. bryter mot en bestämmelse om information, identifiering, dokumentation eller anmälan enligt artikel 6, 12 eller 13 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer¹⁸,

9. bryter mot en föreskrift om innehållsförteckning eller märkning av kosmetiska och hygieniska produkter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 24 §,

10. bryter mot skyldigheten att lämna information enligt artikel 9 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel¹⁹,

11. bryter mot bestämmelsen i 15 kap. 21 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 21 § andra stycket om förbud att ta befattning med en avfallstransport, genom att yrkesmässigt eller annars i större omfattning samla in och forsla bort avfall, *eller*

12. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 25 § första stycket 2 genom att för borttransport lämna annat avfall än hushållsavfall till den som inte har det tillstånd som krävs för en sådan transport.

Föreslagen lydelse

8. bryter mot en bestämmelse om information, identifiering, dokumentation eller anmälan enligt artikel 6, 12 eller 13 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer¹⁸,

9. bryter mot en föreskrift om innehållsförteckning eller märkning av kosmetiska och hygieniska produkter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 24 §,

10. bryter mot skyldigheten att lämna information enligt artikel 9 Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel¹⁹,

11. bryter mot bestämmelsen i 15 kap. 21 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 21 § andra stycket om förbud att ta befattning med en avfallstransport, genom att yrkesmässigt eller annars i större omfattning samla in och forsla bort avfall,

12. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 25 § första stycket 2 genom att för borttransport lämna annat avfall än hushållsavfall till den som inte har det tillstånd som krävs för en sådan transport, *eller*

13. bryter mot en bestämmelse om information eller dokumentation enligt artikel 32, 34 eller 36 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG.

Ansvar skall inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

¹⁸ EUT L 287, 5.11.2003, s. 1 (Celex 32003R1946).

¹⁹ EUT L 104, 8.4.2004, s. 1 (Celex 32004R0648).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 kap.

11 §

Medför en verksamhet som avses i detta kapitel att en fastighet helt eller delvis blir onyttig för ägaren eller att det uppstår synnerligt men vid användningen, skall fastigheten eller fastighetsdelen på ägarens begäran lösas in av den som bedriver verksamheten.

Första stycket tillämpas också, om någon som är ansvarig för *efterbehandling* enligt 10 kap. vidtar en åtgärd som medför att fastigheten blir helt eller delvis onyttig för ägaren eller att synnerligt men uppkommer vid användningen. Vad som nu har sagts gäller dock inte om ansvaret för *efterbehandling* vilar även på ägaren.

Första stycket tillämpas också, om någon som är ansvarig för *avhjälpande* enligt 10 kap. vidtar en åtgärd som medför att fastigheten blir helt eller delvis onyttig för ägaren eller att synnerligt men uppkommer vid användningen. Vad som nu har sagts gäller dock inte om ansvaret för *avhjälpande* vilar även på ägaren.

I fråga om sådan inlösen tillämpas expropriationslagen (1972:719). Beträffande värdeökning som har ägt rum under tiden från dagen tio år före det att talan väcks vid domstol tillämpas 4 kap. 3 § samma lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2007.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007. Den begränsning av ansvar som följer av 10 kap. 3 § fjärde stycket skall dock beträffande förvärv som sker efter den 31 juli 2007 gälla även i fråga om sådana miljöskador som avses i denna punkt.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:649) om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 3 § miljöbalken i stället för dess lydelse enligt lagen (2006:649) om ändring i nämnda balk skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagen (2006:649) Föreslagen lydelse

16 kap.

3 §

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för *efterbehandling* och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver inte ställa säkerhet. Den som är skyldig att betala avgift eller ställa säkerhet enligt lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet behöver inte ställa säkerhet för åtgärder som omfattas av sådana avgifter och säkerheter.

Om det kan antas att ställd säkerhet inte längre är tillräcklig, får den myndighet som prövar frågan om tillstånd, godkännande eller dispens besluta om ytterligare säkerhet.

I fråga om beskaffenheten av säkerheten gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken. Säkerheten skall prövas av tillståndsmyndigheten och förvaras av länsstyrelsen.

Tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för *det avhjälpande av en miljöskada* och *de* andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Staten, kommuner, landsting och kommunalförbund behöver *dock* inte ställa säkerhet. Den som är skyldig att betala avgift eller ställa säkerhet enligt lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hanteringen av restprodukter från kärnteknisk verksamhet behöver inte ställa säkerhet för åtgärder som omfattas av sådana avgifter och säkerheter.

En säkerhet skall godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten kan ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av den.

Säkerheten skall prövas av tillståndsmyndigheten.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

1. Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

10 kap.

1 §

Med föroreningsskada avses i detta kapitel en miljöskada som genom förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Med allvarlig miljöskada avses i detta kapitel en miljöskada som är så allvarlig att den

1. genom förorening av mark utgör en betydande risk för människors hälsa,

2. genom påverkan på ett vattenområde eller grundvatten har en betydande

negativ effekt på kvaliteten på vattenmiljön, eller

3. i en betydande omfattning *skadar eller försvårar bevarandet av* en djur- eller växtart eller livsmiljön för en sådan art, om skadan avser

a) ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2,

b) ett djurs fortplantningsområde eller viloplats som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 §, *eller*

c) en art som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 eller 2 §.

3. i en betydande omfattning *hindrar eller motverkar att en gynnsam bevarandestatus kan uppnås eller bibehållas för* en djur- eller växtart eller livsmiljön för en sådan art, om skadan avser

a) ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2,

b) ett djurs fortplantningsområde eller viloplats som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 §,

c) en art som skyddas enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 eller 2 §,

d) andra arter och naturliga livsmiljöer som skyddas i denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Med avhjälpande avses i detta kapitel utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa en föroreningsskada eller en allvarlig miljöskada.

2 §

Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada

(verksamhetsutövaren) är ansvarig för det avhjälpande som skall ske enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Om verksamhetsutövaren inte förmår att uppfylla sina förpliktelser enligt detta kapitel ansvarar i skälig omfattning den som genom att utöva ett bestämmande inflytande över verksamhetsutövaren i avsevärd grad har på ett otillbörligt sätt medverkat till denna oförmåga.